



УДК: 631.6: 631.8: 628.179 (999.3)

АГРАР СОҲАДА ЭКСПОРТ САЛОҲИЯТИНИ ОШИРИШ ЙЎЛЛАРИ

Умирзоков Ўролбек Ёрқул ўғли

Тошкент давлат аграр университети
Агролагистика ва бизнес факултети маркетинг ёналиши 4-курс талабаси

Джорайев Илҳом Раимжон ўғли

Тошкент давлат аграр университети
Агролагистика ва бизнес факултети ахборот тизимлари ва технолагиялари ёналиши
3-курс талабаси

Аннотация: Республикамиз иқтисодиётини ривожланишида қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини экспорт қилиш жуда муҳим ўрин тутди. Қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини экспорт қилиш тизимини такомиллаштириш эса ўз навбатида унинг ўзига хос жиҳатларини талаб этади. Бугунги кунга келиб бу борада соҳани ривожлантиришда жуда кўплаб чора тадбирлар олиб борилмоқда.

Таянч иборалар: экспорт, иқтисодий самарадорлик, экспорт салоҳияти, қишлоқ хўжалиги иқтисодиёти, қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари

Аннотация: Экспорт сельскохозяйственной продукции играет очень важную роль в развитии экономики нашей республики. Совершенствование системы экспорта сельскохозяйственной продукции, в свою очередь, требует своих специфических аспектов. На сегодняшний день в связи с развитием отрасли предпринимается множество мер.

Ключевые слова: экспорт, экономическая эффективность, эффективность экспорта, аграрная экономика, сельскохозяйственная продукция.

Abstract: The export of agricultural products plays a very important role in the development of the economy of our republic. Improving the system of export of agricultural



products, in turn, requires its specific aspects. To date, many measures are being taken in this regard in the development of the sector.

Key words: export, economic efficiency, export efficiency, agricultural economy, agricultural products.

Аграр иқтисодиётнинг жаҳон аграр иқтисодиётига глобаллашуви самарадорлигини ошириш, бу жараёнга кириб бориш иқтисодий интеграцион тузилмалар шакли ва механизмини такомиллаштириш ва ривожлантириш ҳамда уларни давлат томонидан қўллаб-қувватлаш борасида ечилиши лозим бўлган қатор муаммо ва вазифалар мавжуд бўлиб, уларни ҳал этиш, республикамиз аграр соҳаси экспорт салоҳиятини оширишга хизмат қилади.

Бу, ўз навбатида, экспортга йўналтирилган маҳулот ишлаб чиқарувчи фермер хўжаликлари, агрофирма ва хусусий корхоналар фаолиятини мажмуали ва тизимли ёндашув асосида таҳлил этиш воситасида соҳада мавжуд муаммо ва камчиликларни аниқлаш ҳамда аграр соҳа экспорт салоҳиятини ошириш йўллари асослашни, долзарб этиб қўймоқда.

Республикамизда аграр соҳа тармоқлари ишлаб чиқариши таркибий тузилишини диверсификациялаш, фермер хўжаликлари моддий-техник базасини такомиллаштириш ва модернизациялаш, ресурс-тежамкор технологияларни жорий этиш асосида мавжуд ресурслардан самарали ва оқилона фойдаланиш механизмнинг жорий этилиши – соҳа экспорт салоҳиятини ошириш билан бирга, аграр соҳа экспорт таркиби ва географиясини ўзгартиришга шароит яратди.

Қишлоқ хўжалиги тармоқлари экспорт салоҳиятини оширишнинг муҳим омилларидан бири агрокластрларни ривожлантириш ҳисобланади.

Агрокластерлар ўз фаолиятида учта хусусиятга асосланишлари мумкин:

- қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари ишлаб чиқариш бўйича ҳудудий ихтисослашув ва маҳаллийлаштириш;
- тармоқнинг хўжалик юритувчи субъектлари ўртасидаги ўзаро алоқалар;
- турли тармоқлар ўртасида қишлоқ хўжалиги маҳсулотларидан тайёр



маҳсулот ишлаб чиқарувчи технологик ўзаро алоқаларнинг шаклланганлиги каби хусусиятлар.

Қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари экспорти ҳажмини оширишнинг муҳим йўналишларидан бири бу етиштирилаётган маҳсулотларнинг ички ва ташқи бозорларда рақобатбардошлигини таъминлаш борасидаги чора-тадбирлар самарадорлигини ошириш ҳисобланади.

Қайта ишланган мева-сабзавот маҳсулотларининг рақобатбардошлик даражасининг пастлиги сабабларига қуйидагиларни киритиш мумкин:

- маҳсулот ишлаб чиқариш харажатларининг юқорилиги;
- сифат даражасининг пастлиги;
- қадоклаш, ўраш ва ёрлик талабларига кам эътибор қаратилаётганлиги;
- маҳсулотларни сақланиш муддатларининг қисқалиги;
- «экспорт харажатлари»нинг ортиб борётганлиги ва бошқалар.

Бугунги кунда қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари экспорти таркибида қайта ишланган мева- сабзавот маҳсулотлари экспорти улушини ошириш учун, соҳада қуйидаги вазифаларни ҳал этиш лозим:

➤ республикамызда фаолият кўрсатаётган мева-сабзавот қайта ишловчи корхоналар рақобат- бардошлигини оширишга йўналтирилган чора-тадбирлар дастурини ишлаб чиқиб, амалга ошириш, шунингдек, ушбу соҳада технологик модернизация ва технологик жараёнларни автоматлаштириш ва компьютерлаштириш;

➤ мамлакатимизда ишлаб чиқарилаётган қайта ишланган мева-сабзавот маҳсулотларининг экспорт нархларининг бошқа давлатлар айнан шундай маҳсулотлари нархига нисбатан пастлигини таъминлаган ҳолда, рақобатбардошлигини таъминлаш;

➤ қайта ишлаш корхоналарида фойдаланилаётган дастгоҳ ва жиҳозларни модернизациялаш, талабга жавоб бермайдиган технология ва ишлаб чиқариш жараёнларини ресурстежовчи тамойиллар асосида қайта шакллантириш ва бошқалар.



Республикамиз аграр соҳа экспорт салоҳиятини оширишнинг асосий йўналишлари:

- республикамиз ҳудудлари ресурс салоҳияти, табиий иқлим шароити ва нисбий афзалликларидан оқилона фойдаланишни таъминловчи хорижий сармоялар иштирокидаги корхоналар ташкил этишга устуворлик бериш;
- мева-сабзавот ва узум етиштирувчи хўжаликларни кооперативларга бирлаштириш, шу асосда соҳа экспорт салоҳиятини ошириш, мева ва узум маҳсулотларини қайта ишлаш ва қуритиш жараёнини самарали ташкил этган ҳолда, соҳани технологик жиҳатдан қайта жиҳозлаш ва модернизациялашга шароит яратиш;
- мева-сабзавот ва узум маҳсулотларини истеъмолчиларга етказиб беришгача бўлган жараён учун идиш ва махсус мослаштирилган контейнерлар етказиб бериш тизми ва унинг инфратузил- масини такомиллаштириш, молиявий қўллаб-қувватлаш, бунинг учун эса, республикамизнинг мева- сабзавот ва узум етиштиришга ихтисослашган ҳудудларда ушбу маҳсулотларни ўраш ва жойлашда фойдаланиладиган идиш ва ўраш материаллари ишлаб чиқаришни ҳамда уларни узок ва қисқа муддатларда сақлаш имконини берадиган омборхоналар ташкил этиш;
- фермер хўжаликалари раҳбар ходим ва мутахассисларининг маҳсулот экспорти тўғрисидаги билими ва амалий кўникмасини оширишни тизимли равишда ҳудудлар бўйича ташкил этишни йўлга қўйиш;
- тариф ва нотариф воситалари ёрдамида маҳаллий қишлоқ хўжалик ишлаб чиқарувчиларини ҳимоя қилишни давом эттириш.

Фойдаланилган адабиётлар:

1. Ш. Мирзиёев. “Танқидий таҳлил, қатъий тартиб-интизом ва шахсий жавобгарлик-хар бир раҳбар фаолиятини кундалик қондаси бўлиши керак” Т.: Ўзбекистон,2017.
2. Экспорт фаолияти бўйича қўлланма. Экономическое обозрение. Тошкент 2014.
3. Назарова Г.Г., Хайдаров Н.Х. Халқаро иқтисодий муносабатлар. – Т.: ТДИУ, 2005.-273 б.

4. “Танқидий таҳлил, қайий тартиб-интизом ва шахсий жавобгарлик – ҳар бир раҳбар фаолиятининг кундалик қоидаси бўлиши керак” мавзусидаги Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг мамлакатимизни 2016 йилда ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш яқунлари ва 2017 йилга мўлжалланган иқтисодий дастурнинг энг муҳим устувор йўналишларига бағишланган Вазирлар Маҳкамасининг мажлисидаги маърузаси// Халқ сўзи, 2017 йил 16 январь, 1-бет.

5. Барсукова С. В. Международный маркетинг: проблемы и перспективы развития // Вестник Финансового университета, 1999, №3

6. Шибает М. А., Забудьков В. А. Глобализация мировой экономики как предпосылка развития международного маркетинга // Международный журнал прикладных и фундаментальных исследований. 2015, № 5-1.

7. Касаткина Е. А., Градобоев В. В. Основные черты международной маркетинговой политики в современных условиях. Транспортное дело России, 2012, №6-1

8. Шейман С. В. Нужны ли бизнесу маркетинговые исследования// Мониторинг общественного мнения: экономические и социальные перемены. № 4 (84). 2007

9. www.gov.uz

10. www.press-service.uz

11. www.fao.org

